

XFTAP 06.81.12

Р.Қ. Конуспаев, Т.Ж. Демесінов

*Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті, Көкшетау,
Қазақстан
(E-mail: konuspaev@list.ru, demesinov.1973@mail.ru)*

Кәсіпорын капиталының оңтайлы қаржылық құрылымын қалыптастыру мәселелері

Аңдатпа. Мақалада кәсіпорын капиталының қаржылық құрылымын қалыптастыру моделі талданып, ұйымның бағасын басқару жүйесіндегі капиталдың қаржылық құрылымын оңтайландыру алгоритмі жасалды. Нарықтық құнның негізді өсуі ұйымның дамуының стратегиялық мақсатты индикаторы болып келеді, оперативті құндық параметр ретінде капиталдың қаржылық құрамын қалыптастырудың ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді мақсаттардың үйлесімділігін қамтамасыз етіп отыратын экономикалық қосылған құн көрсеткіші (EVA) қолданылды. Капиталдың фактілі қаржылық құрамын талдау кезеңінде меншік және қарыз капиталдарының оңтайлы арақатынасын анықтау үшін, зерттеу объектісі болып отырған ұйымның қаржылық есептілігі мәліметтері бойынша осы критерий тұрғысынан EVA көрсеткіші есептелді, ұйымның қаржылық дамуының матрицасы ұсынылды. (E:D)/E арақатынастарының шектеулі көрсеткіші 100%, ал қаржылық кірістілік спредінікі-0 болып табылатыны анықталды. Берілген параметр мәліметтерінің мониторингі капиталдың қаржылық құрылымының уақытылы түзетулерін жасауға мүмкіндік береді. Капиталдың қаржылық құрылымын детальдеу қаржылық шешімдер қабылдаудың мультифакторлы моделін жүзеге асыруға көмектеседі.

Түйін сөздер: капитал, қаржылық құрылым, меншікті капитал, қарыз капиталы, айналым капиталы, экономикалық құн, нарық.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2079-620X-2019-3-123-131>

Кіріспе. Компанияның құндылығын басқару тұжырымдамасы қазіргі корпоративтік менеджменттегі ең танымал тәсілдердің бірі болып табылады. Ол меншік иелерін қанағаттандыратын компания қызметінің қаржы-экономикалық индикаторларын табуға бағдарланады және мақсатқа ілгерілеудің сәттілігін сипаттайтын диагностикалық көрсеткіштер жүйесін құруды болжайды. Алайда басқарушылық шешімдерді қаржылық-экономикалық бағалау әлемдегі еш жерде аяғына дейін шешілмеген күрделі мәселе болып табылады. Қазіргі уақытта стратегиялық жоспарлаудың аса танымал құралдары теңгерімді көрсеткіштер жүйесі және экономикалық қосылған құн тұжырымдамасы болып табылады. Қосылған құн тұжырымдамасы ұзақ мерзімді перспективада бизнестің табыстылығын болжау үшін компанияның құндық көрсеткіштерін бағалаудың қарапайымдылығы мен мүмкіндігін біріктіреді. Аталған көрсеткіштің негізгі идеясы мен экономикалық мәні компанияның капиталы инвестор, акционер немесе салынған капиталға басқа меншік иесі талап ететін табыстылық нормасын қамтамасыз ету үшін тиімділікпен жұмыс істеуі тиіс.

Мәселенің қойылуы. Соңғы 10-15 жылда көптеген шетелдік және отандық компаниялардың стратегия және қаржы мамандарының қызметінде ғалым-қаржыгерлер мен консалтингтік фирмалардың жаңа ілімдік әзірлемелерінің саны артып келеді. Мұндай қарқынды ақпарат ағынында оңай бағдар жоғалтуға болады, сондықтан қазіргі уақытта компанияның құнын бағалау және басқару үшін қолданылатын аса маңызды көрсеткіштерді, бүкіл бизнестің немесе оның жекелеген бөлімшелерінің жұмыс істеу тиімділігін терең ұғыну орынды. Қазақстандық компаниялардың қосымша бәсекелестік артықшылықтарды алуда өмірлік қажеттілігін ескере отырып, қазіргі заманғы көрсеткіштерді қолдану ерекшелігімен формальды танысу ғана емес, сонымен қатар олардың «сапаларын» неғұрлым терең талдау

міндеті қойылады.

Мақсаттары. Зерттеу мақсатына кәсіпорын капиталының қаржылық құрылымын қалыптастыру мәселелерін талдап, ұйымның бағасын басқару жүйесіндегі капиталдың қаржылық құрылымын оңтайландыру алгоритмі жасау, ұйымның қаржылық дамуының матрицасын ұсынып, экономикалық қосылған құн, айналым активтері және қарыз капиталының өсу темптерінің арақатынасын анықтап, капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялау моделін жасау жатады.

Тарихы. Құнды басқару тұжырымдамасы негізінде капитал құрылымын жетілдіру 1980 жылдардың ортасында АҚШ-та пайда болды, келесі он жыл бойы бұл тақырыпты өз жұмыстарында А. Гирорт, Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. С. Биддл, А. Дамодаран, Дж. Деарден, Р. С. Каплан, И.А.Бланк пен басқа да ғалымдар зерттеді. 1990 жылдары бұл әдістеме Еуропа мен Азияға келді, ал бірнеше жылдан кейін оны Батыс инвесторының талаптарына сай келетін ірі отандық компаниялар да пайдалана бастады.

Зерттеу әдістері. Зерттеу әдістері ғылыми абстракция және экстраполяция, индукция және дедукция әдістері болып табылды. Ілімдік ережелерді негіздеу жалпы ғылыми әдістер мен тәсілдерді, талдау және синтездеу әдісін, жүйелі және кешенді тәсілдерді қолдану негізінде жүзеге асырылды, ресми статистикалық материалдар мен интернет желісінің ақпараттық әлеуетінен басқа жеке бақылаулар мен қорытындылардың деректері пайдаланылды.

Нәтижелер және оларды талқылау. Нарықтық экономика жағдайында ұйымның қызметі және дамуы көп жағдайда өзін - өзі қаржыландыру есебінен, яғни меншік капитал есебінен жүргізіледі. Тек қана меншік капитал жетіспеген жағдайларда ғана қарыз қаражаттары тартылады, бұл жағдайда қарыз қаражаттарынан қаржылық тәуелсіздік ерекше мәнге ие болады, дегенмен қарыз қаражаттарын пайдаланбай шаруашылықты жүргізу қиынға соғады, кейде тіпті мүмкін емес. Сондықтан, біріншіден қысқа мерзімді активтерді қаржыландыру көздерін бөліп қарастыру орынды. Олардың өндірістік бағдарламаны қамтамасыз етуге қажетті минималды бөлігі (норматив) меншікті айналым капиталы есебінен құрылады, әртүрлі мерзімдерде пайда болатын қосымша қажеттілік қысқа мерзімді қарыз қаражаттарымен жабылады.

Капиталдың қаржылық құрылымы ұйымның сипаттамаларын, сондай – ақ, оған сыртқы ортаның әсерін бейнелейтін әртүрлі факторлардың ықпалымен қалыптасады сондықтан, барлық ұйымдарға арналған қарыз және меншік капиталының құрылымының оптималды арақатынасы болмайды.

Сонымен қатар, ұйымның қаржылық құрылымын оптимизациялаудың құн концепциясын тәжірибеде іске асыру көлемінде меншік және қарыз қаражаттарының «табыстылық – тәуекел – өтімділіктің» қажетті балансын ескере отырып, ұйымның негізді нарықтық құнын максималдауға қол жеткізуге бағытталған арақатынасын қамтамасыз ететін модель қалыптастыруға болады. Бұл модельді жүзеге асыру алгоритмі бірнеше этаптардың болуын қарастырады (сурет 1).

Сурет 1. Ұйымның бағасын басқару жүйесіндегі капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялау алгоритмі

Капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялаудың негізгі критерийі, жоғарыда көрсетілгендей, ұйымның нарықтық бағасын максималдау болып келеді. Нарықтық бағаның стратегиялық индикаторы ретінде біз MVA көрсеткішін пайдаланамыз, ол қосылған экономикалық құн мәндерінің болжамды мәндерінің келтірілген бағасын (EVA) білдіретін болады [1, 136 б.].

Болашаққа арналған жоспарда ұйымның капиталының оптималды қаржылық құрылымы қосылған нарықтық құнның максималды мәндерінде мүмкін болады. Көрсетілген байланыс тік осі ұйымның капиталының қаржылық құрылымының өзгерісін көрсететін, ал көлденең осі – қосылған нарықтық құнның өзгерісін білдіретін матрицаның көмегімен анықтала алады [2, 55 б.].

Қосылған құн тұжырымдамасына сүйене отырып, егер EVA оң мәнге ие болса, онда компания есепті кезеңде құнды жасады және жаңа инвестициялық циклды бастауға қаражаты бар, егер EVA теріс болса, - компанияның құны бұзылған. Осылайша, EVA компанияның бағалау элементі ғана емес, сонымен қатар компанияның құнын басқару жүйесінде құрал болып табылады [3, 14 б.].

Капиталдың қаржылық құрылымының өзгерісін бейнелеу үшін, меншік және қарыз

қаражаттарының пайыздық қатынасы көрсеткішін енгізейік $(E - D)/E$. Бұл көрсеткіштің экономикалық мағынасы - егер ұйым қарыз капиталын тартпайтын болса, аталған пайыздық қатынас 100-ді құрайды. Қарыз капиталын пайдаланған кезде егер меншік капитал сомасы қарыз капитал сомасынан үлкен болса пайыздық қатынас $(E - D)/E$ оң мәнге ие болады, және қарыз капитал сомасы меншік капитал сомасынан үлкен болса теріс мәнге ие болады.

Қосылған нарықтық құнның өзгерістерін қосылған нарықтық құн (MVA) мен ұйымның капиталының баланстық (V_b) бағасына қатынасы арқылы бейнелеуге болады. Бұл жағдай К.Уолштың тұжырымдамасына сүйенеді, ол қосылған құнды меншік капиталдың баланстық бағасына өсім ретінде қарастырады. К.Уолш моделі қаржылық коэффициенттерге негізделген кәсіпорын қызметін қаржылық талдау мен оның бағасына негізделген талдаудың жаңа бағытын біріктіреді. Осы модель көлемінде бизнестің мақсатын, оның стандарттарын және ұйымның бағасын көрсетуге қолданылатын шектеулі көлемдегі негізгі қаржылық коэффициенттердің өзгеруі қарастырылады. Оларды баланстау қажеттілігін ескере отырып, базалық коэффициенттерді басқару арқылы ұйымның капиталдануының жоғарылатуға қол жеткізуге болады [4, 76 б.].

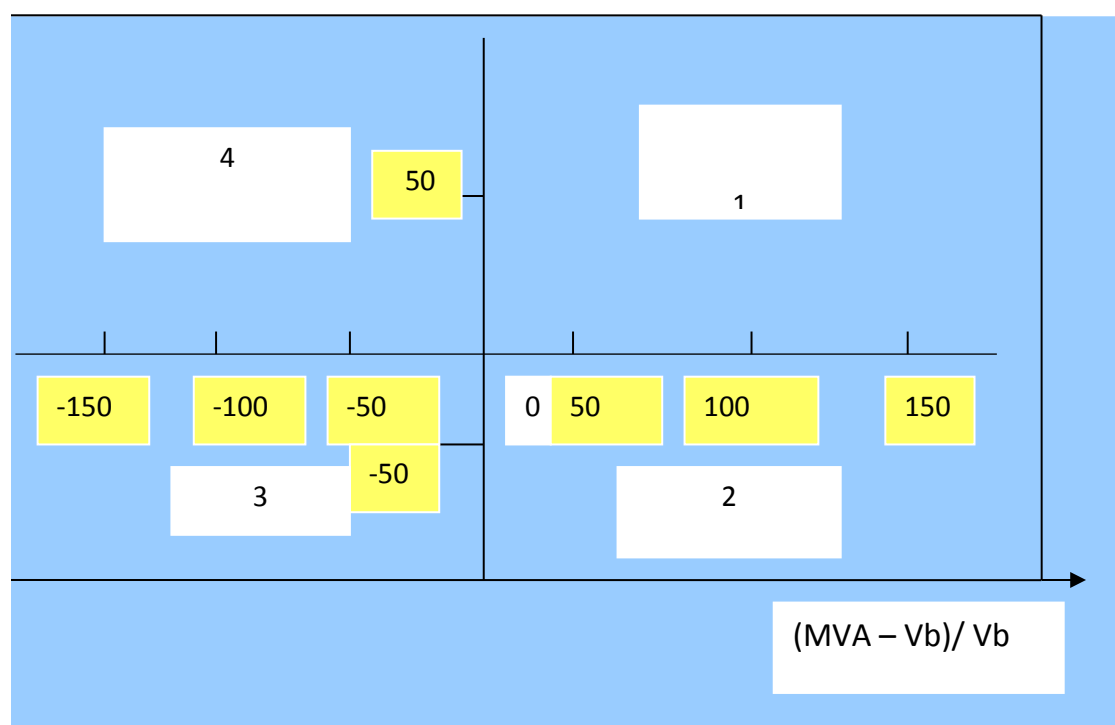
Алынған матрица әрқайсысы ұйым капиталының бір немесе басқа мәндерінде MVA-ны қалыптастыру болашағын бейнелейтін негізгі айнымалылардың әртүрлі сипаттарымен ерекшеленетін төрт квадранттан тұрады (Сурет 2).

1 квадрантта ұйымның бағасының өсуі тұрғысынан қарағандағы меншік және қарыз капиталының параметрлерінің неғұрлым нәтижелі комбинациясы ұсынылған. Бұл қатынасқа қол жеткізуді, компанияны басқаруға құндық көзқарас көлеміндегі капиталдың қаржылық құрылымының мақсатты бағытына жатқызуға болады.

Қарыздың өсуімен қатар нарықтық бағаның өсуінің жоғары темпін қарастыратын 2 квадрант параметрлеріне сәйкес келетін қаржылық дамудың типі одан гөрі қалаусыз болып келеді. Бұл тип қаржылық нәтижелерді тек қысқа мерзімді жақсартуға мүмкіндік береді, себебі өсудің болашақ мүмкіндіктері қаржылық тұрақсыздықтың ұлғаюына байланысты шектеулі болып келеді.

Ұйымның 3 квадрантта болуы жоғары қаржылық тұрақсыздықты және теріс мәнді қосылған нарықтық құнды сипаттайды. 4 квадрантта қарыз үлесі төмен, бірақ, нарықтық бағасын жоғарылатпайтын ұйымдар тұрақтайды.

Кәсіпорынның қаржылық даму матрицасы нарықтық бағасының негізді өсімімен байланысын ескере отырып капиталдың қаржылық құрылымын басқаруды және стратегиялық талдауды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. $(MVA - V_b) / V_b$ және $(E - D)/E$ қатынастарының шекті мәндері болып 100 % табылады. Берілген көрсеткіштердің динамикасын бақылау капиталдың мақсаты қаржылық құрамын түзетіп отыруға және белгілі басқару шешімдерін қабылдауға мүмкіндік береді. Осылайша ұсынылған матрица болашақ кезеңде капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялаудың тиімді құралы болып табылады. Нарықтық құнның негізді өсуі ұйымның дамуының стратегиялық мақсатты индикаторы болып келеді, оперативті құндық параметр ретінде капиталдың қаржылық құрамын қалыптастырудың ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді мақсаттардың үйлесімділігін қамтамасыз етіп отыратын экономикалық қосылған құн көрсеткішін (EVA) қолдануға болады [5, 45 б.].

Сурет 2. Ұйымның қаржылық дамуының матрицасы, стратегиялық ұсыну

Капиталдың фактілі қаржылық құрамын талдау этапында меншік және қарыз капиталдарының оптималды арақатынасын анықтау үшін, зерттеу объектісі болып отырған ұйымның қаржылық есептілігі мәліметтері бойынша осы критерий тұрғысынан EVA көрсеткішін 2016–2018 жылдарғы жағдайы бойынша есептейік.

EVA есептеу үшін біріншіден ұйымның инвестицияланған капиталын арнайы түзетулер қажеттігіне назар аударайық. Әрине, зерттелетін ұйым бойынша іскерлік бедел амортизациясын есепке алу, қайта құруға шығындар, толық шығындардың күмәнді инвестициялармен байланысты түзетулер жасау қажеттілігі жоқ, себебі бұл ұйымда есептілікті шоғырландыру жүргізілмеген.

Басқа түзетулерді жасау қажеттілігі қызмет түрлері бойынша елеулі мәндердің болуымен анықталады. Елеулі мән ретінде баланс валютасының 3 % алайық. Компанияның есептілігін талдау келесіні анықтады материалды емес активтердің үлесі зерттеу жүргізілген мерзімде 0,1 ден 1,1 % өзгерген. Баланс қосымшасының мәліметтеріне сәйкес ғылыми зерттеу жұмыстарына шығындар жасалмаған, ал бағдарламалық жабдықтау бойынша шығындардың бөлігі болашақ кезең шығыстары құрамында көрсетілген. Зерттелген мерзімде ұйым лизингті пайдаланбаған, сондықтан түзетулер жасауда еш қажеттілік жоқ.

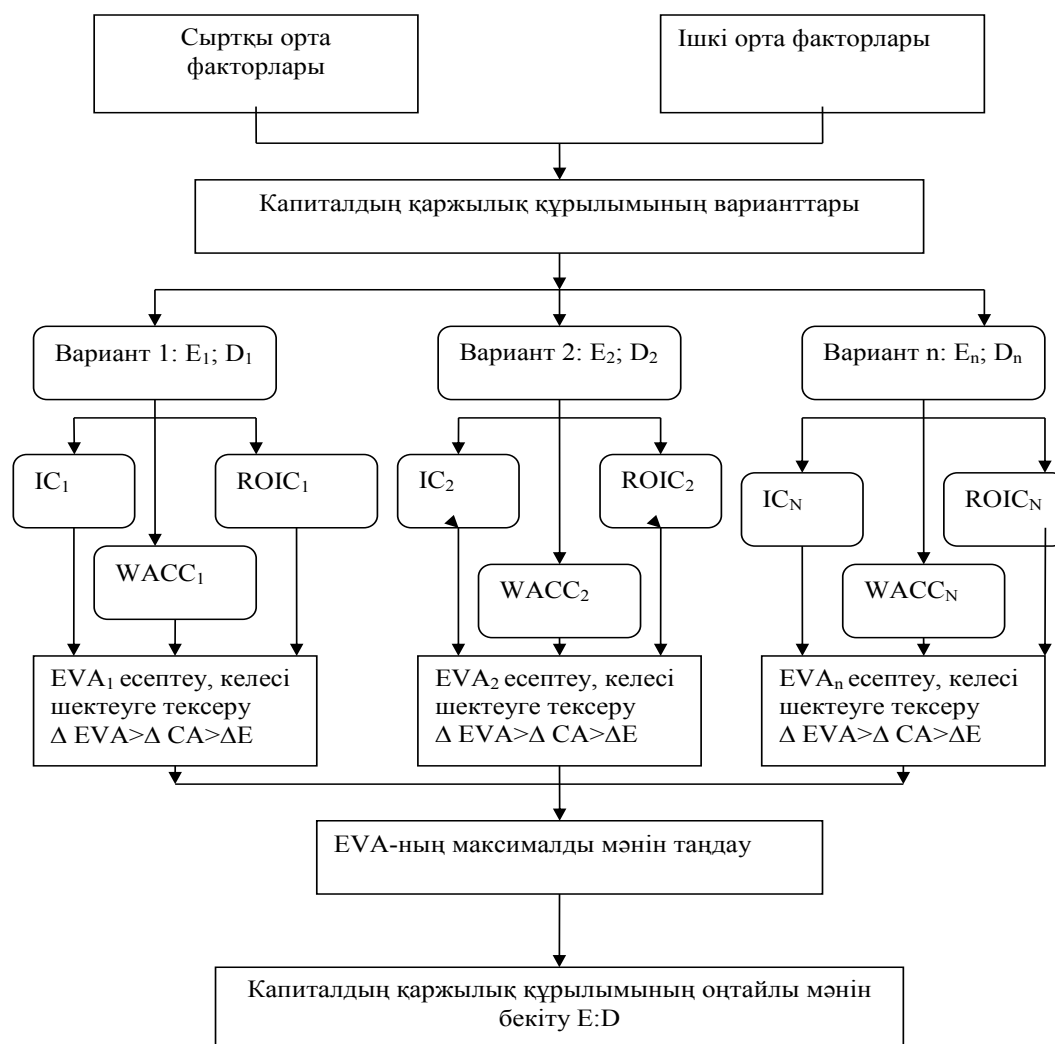
Зерттелетін кәсіпорын үшін неғұрлым елеулі бап болып резервтер табылады. Қарастырылып отырған мерзімде баланста бейнеленген резервтермен қатар кәсіпорында күмәнді қарыздар, шартты міндеттемелер бойынша резервтер жасалған. Бұл резервтердің көлемі баланс валютасынан 4,3 – 5,1 % көлемінде өзгеріп отырған. EVA – ны анықтаған кезде инвестицияланған капитал көрсетілген резервтердің орташа жылдық мөлшерін ескере отырып түзетілуі керек. EVA нәтижелері 1 кестеде көрсетілген.

Жоғарыда айтылғандай, EVA көлемі ұйымның нарықтық құнының индикаторы болып келеді: бұл көрсеткіштің тұрақты оң мәні ұйымның құнының өсуін білдіреді, теріс мәні оның төмендеуін көрсетеді. Кесте мәліметтеріне сәйкес зерттелетін ұйымда EVA оң болып отыр.

EVA көрсеткішін есептеу

Көрсеткіштер	2016ж.	2017ж.	2018ж.
Пайыздар мен салықтар төлеуге дейінгі пайда (ЕБИТ), мың тг.	177858	18736710	20180226
Инвестицияланған(активтерге) капитал (IC), мың тг.	9221952	61844692	115186209
WACC, %	4,1	5,34	4,8
EVA, мың тг.	157965	14652316	16219523

Егер бұл көрсеткішті капиталдың оптималды қаржылық құрамының критерийі ретінде пайдаланатын болсақ, капиталдың қаржылық құрамының ең жақсы мәні 2017 жылы болғанын байқаймыз. Бұл мерзімде D/E қатынасы 37, 5 % құраған. Мұндағы «табыстылық – тәуекел – өтімділіктің» қажетті балансының сақталуын нақтылау үшін есептеу нәтижелерін тексеру керек (Кесте 2).

Сурет 3. Кәсіпорынның капиталының оңтайлы қаржылық құрылымын таңдау алгоритмі.

Кесте мәліметтерінен көрініп тұрғандай «KAZ OIL NS» ЖШС көрсетілген арақатынас шамамен сақталған. Сондай-ақ, 2016 жылы меншік капитал мен қарыз капиталдың ең ұтымды арақатынасына қол жеткізілгендігін айтуға болады.

Кесте 2

Экономикалық қосылған құн, айналым активтері және қарыз капиталының өсу темптерінің арақатынасы

Жыл	DEVA	ДАА (айналым активтері)	ДҚК (қарыз капитал)
2016	12,5	9,4	7,3
2017	-21,5	8,6	14,4
2018	24,8	-3,4	8,6

Капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялау моделінің келесі этапы ұйымның капиталдағы жалпы қажеттілігін оның дамуының нақты бар және болжамды даму темптерінде, тауарлық нарықтың қажеттіліктеріне сәйкес, ұйымның бәсекеқабілеттігіне сәйкес анықтауды қарастырады. Капиталдағы қажеттілігін анықтау И.А. Бланктің әдістемесінде ұсынылатындай, айналым және айналымнан тыс активтердің жоспарлы сомаларына негізделуі мүмкін. Бұл активтердің сомасы капиталдағы жалпы қажеттілік болып табылады. Капиталдағы жалпы қажеттілік пен оның есепті мерзімдегі көлемінің арасындағы айырманы табу меншік және қарыз қаражаттарын тартуға пропорцияларды қалыптастыру үшін капиталдың өсімін анықтауға мүмкіндік береді [6, 169 б.].

Келесі этап ішкі және сыртқы факторлардың әсерін ескере отыра кәсіпорынның капиталының оңтайлы қаржылық құрылымын таңдаумен байланысты. Аталған таңдау экономикалық қосылған құнның максималдануына «кірістілік-тәуекел-өтімділік» арақатынасын сақтау арқылы бағытталуы керек.

Кәсіпорынның капиталының оңтайлы қаржылық құрылымын таңдау алгоритмі жоғарыдағы суретте берілген.

Ішкі және сыртқы факторларды талдау нәтижелерін ескере келе меншік және қарыз капиталдарының сценарлы мәндерін анықтаумен капиталдың қаржылық құрылымының әртүрлі нұсқалары қалыптасады. Ары қарай инвестицияланған капитал, оның рентабельділігі және орташа өлшенген құны шамалары туралы мәліметтерін енгізу арқылы экономикалық қосылған құнның есебі жасалады.

Келесі кезеңде таңдап алынған құрылымға сәйкес қаржыландыру көздерін таңдау жүргізіледі және қарыз және меншік капиталының мобилизациялық моделі жасалады.

(E:D)/E арақатынастарының шектеулі көрсеткіші 100%, ал қаржылық кірістілік спредінікі-0 болып табылады. Берілген параметр мәліметтерінің мониторингі капиталдың қаржылық құрылымының уақытылы түзетулерін жасауға мүмкіндік береді. Капиталдың қаржылық құрылымын детальдеу қаржылық шешімдер қабылдаудың мультифакторлы моделін жүзеге асыруға көмектеседі.

Тұжырымдар:

1. Капиталдың қаржылық құрылымы ұйымның сипаттамаларын, сондай-ақ, оған сыртқы ортаның әсерін бейнелейтін әртүрлі факторлардың ықпалымен қалыптасады сондықтан, барлық ұйымдарға арналған қарыз және меншік капиталының құрылымының оптималды арақатынасы болмайды.

2. Капиталдың қаржылық құрылымын оптимизациялаудың негізгі критерийі, жоғарыда көрсетілгендей, ұйымның нарықтық бағасын максималдау болып келеді. Нарықтық

бағаның стратегиялық индикаторы ретінде біз MVA көрсеткішін пайдаланамыз, ол қосылған экономикалық құн мәндерінің болжамды мәндерінің келтірілген бағасын (EVA) білдіретін болады.

3. Нарықтық құнның негізді өсуі ұйымның дамуының стратегиялық мақсатты индикаторы болып келеді, оперативті құндық параметр ретінде капиталдың қаржылық құрамын қалыптастырудың ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді мақсаттардың үйлесімділігін қамтамасыз етіп отыратын экономикалық қосылған құн көрсеткішін (EVA) қолдануға болады.

4. (E:D)/E арақатынастарының шектеулі көрсеткіші 100%, ал қаржылық кірістілік спредінікі-0 болып табылады. Берілген параметр мәліметтерінің мониторингі капиталдың қаржылық құрылымының уақытылы түзетулерін жасауға мүмкіндік береді. Капиталдың қаржылық құрылымын детальдеу қаржылық шешімдер қабылдаудың мультифакторлы моделін жүзеге асыруға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Дамодаран А. Инвестиционная оценка: Инструменты и методы оценки любых активов. / пер. с англ. – Москва: Альпина Бизнес Букс, 2004. - 241 с.
- 2 Коупленд Т., Коллер Т., Муррин Д. Стоимость компаний: оценка и управление. М.: «Олимп-Бизнес», 2005.-187 с.
- 3 Финансовая стратегия компании и модель EVA // Российское предпринимательство.- 2011.- № 9.- С.12-18
- 4 Есипова В. Е. , Маховикова Г. А. Оценка бизнеса: учебное пособие. 3-е изд. — СПб.: Питер, 2010. - 512 с.
- 5 Хатламаджиян А.Т. Экономическая добавленная стоимость как инструмент оценки финансовой эффективности банка // Финансовые исследования.-2013.-№4. -С.43-48
- 6 Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия. Киев: Эльга, Ника-Центр, 2004. - 720 с.

Р.К.Конуспаев, Т.Ж.Демесинов

*Кокшетауский государственный университет им. Ш. Уалиханова, Кокшетау,
Казахстан*

Проблемы формирования оптимальной финансовой структуры капитала предприятия

Аннотация. В статье проанализирована модель формирования финансовой структуры капитала предприятия, разработан алгоритм оптимизации финансовой структуры капитала в системе управления стоимостью организации. Обоснованный рост рыночной стоимости является стратегически целевым индикатором развития организации, в качестве оперативного стоимостного параметра был использован экономический показатель добавленной стоимости (EVA), обеспечивающий гармонизацию долгосрочных и краткосрочных целей формирования финансового состава капитала. На этапе анализа фактического финансового состава капитала для определения оптимального соотношения собственного и заемного капиталов, по данным финансовой отчетности организации, являющейся объектом исследования, был рассчитан показатель EVA с точки зрения данного критерия, представлена матрица финансового развития организации. Установлено, что ограниченным показателем соотношения (E:D)/E является 100%, а спредом финансовой доходности - 0. Мониторинг данных этого параметра позволяет своевременно корректировать финансовую структуру капитала. Детализация финансовой структуры капитала поможет реализовать мультифакторную модель принятия финансовых решений.

Ключевые слова: капитал, финансовая структура, собственный капитал, заемный капитал, оборотный капитал, экономическая стоимость, рынок.

R.K.Konuspayev, T. Zh.Demessinov
Sh. Ualikhanov Kokshetau State University, Kokshetau Kazakhstan

Problems of formation of the optimal financial structure of the enterprise capital

Annotation. The article analyzes the model of formation of the financial structure of the capital of the enterprise, the algorithm of optimization of the financial structure of capital in the value management system of the organization. Reasonable growth of market value is a strategic target indicator of the development of the organization, as an operational cost parameter, the economic value added indicator (EVA) was used, which provides harmonization of long-term and short-term goals of forming the financial composition of capital. At the stage of analysis of the actual financial composition of capital to determine the optimal ratio of equity and debt capital, according to the financial statements of the organization, which is the object of the study, the Eva indicator was calculated from the point of view of this criterion, the matrix of financial development of the organization is presented. It is established that the limited ratio (E:D)/E is 100%, and the spread of financial return is 0. Monitoring of data of this parameter allows to correct financial structure of the capital in due time. Detailing the financial structure of capital will help to implement a multi-factor model of financial decision-making.

Keywords: capital, financial structure, equity, debt capital, working capital, economic value, market.

References

- 1 Damodaran A. Investicionnaja ocenka: Instrumenty i metody ocenki ljubyh aktivov [Investment valuation: Tools and techniques for assessment of any assets]. Per. s angl [English translation] (Al'pina Biznes Buks, Moscow, 2004, 241 p.) [in Russian]
- 2 Kouplend T., Koller T., Murrin D. Stoimost' kompanij: ocenka i upravlenie [The cost of companies: assessment and management] («Olimp-Biznes», Moscow, 2005, 187 p.) [in Russian]
- 3 Finansova strategija kompanii i model' EVA [A company's financial strategy and the EVA model] // Rossijskoe predprinimatel'stvo. [Russian business] 9, 12-18 (2011). [in Russian]
- 4 Esipova V. E., Mahovikova G. A. Ocenka biznesa: uchebnoe posobie. 3-e izd. [Business valuation: study guide. 3-e Izd.] (Piter, SPb, 2010, 512 p.) [in Russian]
- 5 Hatlamadzhijan A.T. Jekonomicheskaja dobavlenaja stoimost' kak instrument ocenki finansovoj jeffektivnosti banka [Economic value added as a tool for assessing the financial efficiency of the Bank], Finansovye issledovanija. [Financial study] 4, 43-48 (2013).
- 6 Blank I.A. Finansovaja strategija predpriyatija [Financial strategy of the enterprise] (Jel'ga, Nika-Centr, Kiev, 2004, 720 p.)

Сведения об авторах:

Кonuspayev P.K. - экономика ғылымдарының кандидаты, «Қаржы және менеджмент» кафедрасының доценті, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті, Абай көшесі 76, Көкшетау, Қазақстан.

Demessinov T.Zh. - экономика ғылымдарының кандидаты, «Қаржы және менеджмент» кафедрасының профессоры, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті, Абай көшесі 76, Көкшетау, Қазақстан.

Konuspayev R.K. - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of «Finance and Management» of Kokshetau State University. Sh. Ualikhanov, Kokshetau, Kazakhstan.

Demessinov T.Zh. - Candidate of Economic Sciences, Professor, Department of Finance and Management, Kokshetau State University. Sh. Ualikhanov, Kokshetau, Kazakhstan.